

ZÖLD HATÁR ÖSVÉNY

Jelzése: magyar oldalon zöld T-betű, szlovák oldalon zöld ferde sáv jelzés

Hossza: 9 km

Bejárásához szükséges idő: 4-5 óra

1. Mezei állatok

Sokféle csodálatos teremtmény lakja a mezőt. Ha kinyitod a füled, hallhatod a tücskök ciripelését, a rovarok döngicsélését, a bokrok között bujkáló madarak énekét. A fűben ücsörögve színpompás virágokban, tarka lepkeszárnyakban gyönyörködhetsz.

Mennyire ismered a mező állatait? Megtudod, ha megpróbálsz a helyes sorrendbe forgatni a kockákat. Keresd meg a felső kockán látható állatok táplálékát, alattuk a hozzájuk tartozó kultakarót, majd azt, hogy miből fejlődik ki az állat! Ha ügyesen forgattad a kockákat, egy sorban, saját anyanyelveden értelmes szót kapsz.

2. Lepkelegelő

A mezők, füves területek könnyed repülésű színfoltjai a lepkék. Szárnyaik színét apró, tetőcserépszerűen elhelyezkedő színes kitinpikkelyeknek köszönhetik. A színjátészó lepkék szárnyának meglepő színváltó tulajdonságát különleges szerkezetű kitinpikkelyek okozzák.

A hernyók erős rágó szájszerveit a felnőtt lepkéknél a locsolótömlőszerűen felcsavarható pödörnyelv váltja fel, amely csak folyékony táplálék felvételére alkalmas. A lepkék szinte minden erőteljes illatú folyadékot szívesen szívoznak, ami nem csak nektár lehet, hanem akár friss trágya is. Évente 1-3 új nemzedékük van, a telet különböző fejlődési állapotokban vészeli át.

Egyes boglárkalepkék egyedfejlődésük során „hangyavendéggé” válnak: a hernyók hangyabolyokba vitetik magukat a dolgozókkal, amelyek a bolyban őket mintegy háziállatként etetik (vagy ők eszik a hangyalárvákat).

A bogáncslepke és az Atalanta-lepke a vándorlepkék közé tartoznak: a Földközi-tenger környékéről érkezett egyedek nálunk szaporodnak, de áttelelni nem képesek, így télre visszatérnek az enyhébb éghajlatú vidékekre.

Legyek

Európa legnagyobb lepkefaja a halálfejes lepke (*Acherontia atropos*) – szárnyfesztávolsága 12,5 cm

3. Nyomkereső

Amíg idáig elértél, erdőn-mezőn át vitt az utad. Biztosan megfigyelted a különböző, kisebb-nagyobb állatok nyomait a földön. Mik lehetnek? Mókusz, borz, vagy talán vadmacska? Kövesd a nyomokat a terepszaton, és megismerheted őket!

4. Az avar népe

Az őszi lombhullatással a fák átlagosan 10-70 dkg avart juttatnak a talaj 1-1 négyzetméterére, ami lehullásakor feltűnő tömeget képez, nyár elejére mégis szinte nyomtalanul eltűnik. Ezt a takarító munkát sok ezer apró élőlény végzi. A nagyobbak (földigiliszták, ászkarák) darabolják kisebb részekre a lehullott leveleket, majd további aprítás következik (ugróvillások, páncélosatkák), végül az egészen apró szervesanyag darabkákat baktériumok és gombák fogják a növények számára ismét felvehető szervetlen anyagokká alakítani.

Táblán rajz

A földigiliszták teste sok-sok egyforma szelvényből áll. Minden giliszta egyszerre fiú és lány.

Az ászkarák 1,5-2 cm hosszú, szárazföldi rákok, a hasukon lévő két apró, fehér színű szervvel lélegeznek.

Az alig 3 mm-es **álskorpiók** ragadozó állatok, a talaj felső szintjének jellegzetes lakói. Erős ollóik miatt hasonlítanak a skorpiókra, bár faroktüskéik nincsenek.

Szabad szemmel még éppen kivehető lények az **ugróvillások**. A talaj felszínén élők páros farokvillájukkal képesek kisebb ugrásokat megtenni, a talaj mélyebb rétegeiben élőknek nincs farokvillája.

A **páncélosatkák** nagyobbjai kisebb gombostűfej méretűek, ők már az igazi parányok közé tartoznak. Ősszel tízezerszámra nyüzsögnek a bomló avarban.

5. Amit a fákról tudni kell

Néhány cm magas fűnemű fűz és több mint 100 m magas mammutfenyő; tűlevelű, tobozzal rendelkező, örökzöld lucfenyő és kocsánytalan tölgy – sok különbség van közöttük, mégis mindannyian fák. A lucfenyő a nyitvatermők közé tartozik, tobozaiban szabadon ülnek a magok, ellentétben a zárvatermő kocsánytalan tölgygel, ahol zárt burok védi a magot (amit így már termésnek nevezünk). A tűlevelekkel rendelkező fenyők csak látszólag örökzöldek, ez tulajdonképpen folyamatos levélcserélődést jelent. Kivétel a leveleit minden őszen lehullató vörösfenyő. A zárvatermőkre a lapos, széles lomblevelek jellemzőek, amelyek minden őszen, látványos színváltozás után lehullanak. A fák növekedéséről egy osztódó sejtréteg gondoskodik, amely évről-évre két gyűrűt képez – a kivágott fánál ezek alapján lehet megbecsülni a fák korát.

Ha körülnézel, itt is sokféle fát találsz. Meghatározásukban segítenek a gyűjtődobozok. Gyűjts össze néhány falevelet és termést, és tedd őket a megfelelő dobozba!

Legek

A Kárpát-medencében a **lucfenyők** képesek a legmagasabbra nőni: 50 m feletti példányok is előfordulhatnak. A **kocsányos tölgy** akár 1000-1400 évig is élhet. Kalifornia száraz félsivatagaiban 4900 éves **szálkás tobozú fenyőkre** is bukkantak. A legnagyobb levelű fa egy Brazíliában élő **raffia pálmafaj**: egy levele 25 m hosszú, vagyis egy nyolcemeletes ház magasságával vetekszik!

6. Határtalan hangok

2007. december 21. óta nincsen többé határellenőrzés Szlovákia és Magyarország között. Az 1972-ben létesített Aggtelek-Domica határátkelőhely megszűnt, szabad a zöld határ, ott és úgy mehetünk át a szomszédos országba, ahol, és ahogyan kedvünk tartja. A természetvédelmi területeken természetesen itt is csak a kijelölt turistautakon, tanösvényeken közlekedhetünk.

1945. óta eleinte szigorúbb, majd az idő múlásával fokozatosan engedékenyebb módon fegyveres örök védtek, őrizték az országhatárt. Az itt látható, az egykori őrbódékhöz hasonló, ún. „fakabátok” sokkal békésebb célokat szolgálnak. Megtudhatod bennük a minket körülvevő állatok, növények nevét magyarul és szlovákul is, sőt, meg is „telefonálhatod” azokat a határon túli „örszemnek”.

7. Ugrató

Az állatvilág egyes tagjai testméretükhöz képest óriási ugrások megtételére képesek. Mindebben izmos és speciális felépítésű hátsó lábaik vannak a segítségükre. A pattanóbogarak saját, beépített kilövőszerkezettel rendelkeznek.

Tudsz-e akkorát ugrani, mint a bolha, vagyis 30 cm-t? Annyit biztosan. És vajon a testhosszod hányszorosát tudod megugrani? 1,5 - 2-szeresét? A bolha ugyanis „csak” 30 cm-t ugrik, de ez 2-4 mm-es testhosszának a 75-szöröse!!!! Ha ember nagyságú lenne, átugrana egy templomtornyot.

Az ugrópók ..... 10 cm-t ugrik, – testhosszának kb. 20-szorosa.

A bolha ..... 30 cm-t ugrik, – testhosszának kb. 75-szöröse.

A szöcske ..... kb. 1 métert ugrik – testhosszának 20-40-szerese.

A nyúl ..... kb. 1 métert ugrik – testhosszának 3-szorosa.

A béka ..... kb. 1,5 métereset ugrik – testhosszának 15-szöröse.

A farkas ..... 3,6 métereset ugrik – testhosszának 2,5-3-szorosa.

8. Mészégető kemence

A mészégetés fontos, egész évi megélhetési forrást jelentett a környező falvak, különösen Aggtelek és Kecő népe számára. Kemencehelyek sora található ma is a Baradla-völgyben és a Kecő-patak mentén. A mesterség rendszerint apáról fiúra szállt. A kifejtett követ gondosan kiválogatták. A kemencét szabályos kör alakban rakták meg, és az erdők, legelők tisztításából származó fával, cserjével fűtötték. Egy-egy kemence 70-72 órán át izzott, addig folyamatosan fűteni kellett. Ezt a munkát ketten-hárman végezték felváltva. Az égetés idején a kemence mellett épített aprócska kunyhókban éjszakáztak. Kihűlés után a porózussá vált meszet felszedték és lovaskocsin szállították a környékbeli falvakba, városokba.

9. Kotorék

A rókavár többnyire föld alatti üreg, amit nemritkán borzoktól foglalnak el, de ha a járat- és kamrarendszer elég kiterjedt, úgy hosszasan együtt is lakhatnak velük. A járatrendszernek több kijárata van. Ha borzlyuk nincs a közelben, a róka magának ás kotorékot. A hely megválasztásakor fontos szempont a napos fekvés és a rejtettség. A vár a vadászterület központja, amely a táj jellegétől, valamint a táplálékkínálattól és az egyedsűrűségtől függően 5-50 km²-re terjedhet ki.

A róka jól és kitartóan fut, jórészt egyedül vadászik. Többnyire kisebb gerincesekkel táplálkozik, különösen kedveli a lassú mozgású pockokat. Időnként rovarokat és gyümölcsöket is fogyaszt. Március közepétől április közepéig születnek a kölykök, egy-egy alomban 4-5. Az újszülöttek testét sötétszürke szőrzet borítja, ám mire 6 hetes korukban először elhagyják az almot, már szüleikhez hasonló vörhenyes bundát öltenek.

10. Fűben fában orvosság

"A világon minden bajra megvan a gyógyír" /Paracelsus/

Bizonyos növények gyógyhatását évszázadok óta ismerik a falusi füves asszonyok. Ha körül nézel, itt is találsz néhány gyógynövényt.

Csipkebogyó és húsos som: fontos C-vitamin forrás, a szervezet ellenállóképességét növeli.

Csalán: általános erősítő, vértisztító, vizelethajtó, hólyaghurut, reuma, köszvény, bőrbetegségek, hajhullás, magas vérnyomás, és gyomorhurut ellen is jótékony hatással bír.

Cickafarkfű: gyomor-, bél- és epebántalmaknál ajánlható, segíti az emésztést, a sebgyógyulást.

Nőgyógyászati problémákra is jótékony hatású.

Apróbojtorján vagy párlófű: összehúzó szer, a száj és a torok gyulladásainak kezelésére használják.

Galagonya: a "szív gyógynövényének" is nevezik, mert bizonyítottan jó szíverősítő és szívnyugtató.

Kakukkfű: szélbántalmak, étvágytalanság, köhögés és görcsök, szamárköhögés ellen alkalmazzák. Fűszerként is sokan ismerik.

A nemzeti parkok területén a gyógynövények gyűjtése engedélyhez kötött!

11. Talpalás

Elfáradtál? Mit szólnál egy talpmasszázshoz? Vedd csak le a cipődet, és próbáld ki milyen jó mezítláb! Hogy csiklandoz a fű, simogat a homok, milyen érdes a fakéreg, és hogy a kő egyáltalán nem is szúr olyan nagyon!